ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ প্ৰতিবেদন

<u>ফৌজদাৰী বিবিধ আবেদন নং ৭১, ৭২ আৰু ৭৩   চন ১৯৫০</u>

জনাৰ্দন ৰেড্ডী আৰু অন্যান্য

-বনাম-

ৰাজ্য চৰকাৰ

[মুখ্য ন্যায়াধীশ শ্ৰী হৰিলাল কানিয়া, ন্যায়াধীশ ছাইয়িদ ফজল আলী, ন্যায়াধীশ পতঞ্জলি শাস্ত্ৰী, ন্যায়াধীশ মুখাৰজিয়া, ন্যায়াধীশ দাস আৰু ন্যায়াধীশ চন্দ্ৰশেখৰ আয়াৰ]

ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৪, ১৩৬, ৩৭৪(৪)নং অনুচ্ছেদ - আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি- ৰায়টো হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ আগতে প্ৰদান কৰিছিল- বিশেষ অনুমতিৰ বাবে আবেদন- গ্ৰহণযোগ্যতা- নতুন সংবিধান বলৱৎ হোৱাৰ সময়ত হাইদৰাবাদৰ ন্যায়িক সমিতিলৈ আপীল কৰিবলৈ অনুমতি বিচাৰি কৰা আবেদন বিচাৰাধীন হৈ থকা, প্ৰভাৱ- ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ পৰিসৰ- "ভাৰতৰ ভূখণ্ডতৰ যিকোনো আদালত বা ন্যায়াধিকৰণ"- বিধিৰ ব্যাখ্যা- সম্ভাৱ্য কাৰ্য্যকলাপৰ পূৰ্বানুমান- আপীল কৰাৰ অধিকাৰ ।

হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ বিশেষ ন্যায়াধিকৰণে আবেদনকাৰীসকলক দোষী সাব্যস্ত কৰি মৃত্যুদণ্ডৰ শাস্তি প্ৰদান কৰাত আবেদনকাৰীসকলে হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ত আপীল কৰিছিল যদিও সেইবোৰ নাকচ কৰা হৈছিল, আৰু তেওঁলোকে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে হায়দৰাবাদৰ ন্যায়িক সমিতিৰ আগত আবেদন কৰাৰ অনুমতি বিচাৰি ১৯৫০ চনৰ ২১ জানুৱাৰীত উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন কৰিছিল ।

১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীত ভাৰতৰ সংবিধান বলৱৎ হয় আৰু সংবিধানৰ অধীনত হায়দৰাবাদ ভাৰতৰ অংশ হৈ পৰে, হায়দৰাবাদৰ ন্যায়িক সমিতিৰ অস্তিত্ব শেষ হয় আৰু সেই সমিতিৰ আগত চলি থকা সকলো আবেদন আৰু অন্যান্য গোচৰ প্ৰক্ৰিয়া ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়লৈ স্থানান্তৰিত হয় । আবেদনকাৰীসকলৰ আবেদনসমূহ সংশোধন কৰা হৈছিল যাতে সেইবোৰক সংবিধানৰ ১৩৪ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনৰ আবেদন হিচাপে গণ্য কৰিব পৰা যায়, কিন্তু সেইবোৰ এই ভিত্তিত নাকচ কৰা হৈছিল যে এনে কোনো আবেদন ১৩৪ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত নপৰে আৰু সেইবোৰৰ গুণাগুণো নাই। ইয়াৰ পিছত আবেদনকাৰীসকলে আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি বিচাৰি সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ত আবেদন জনাইছিল।

মতপোষণ কৰা হৈছিল যে যিহেতু ১৩৬নং অনুচ্ছেদে উচ্চতম ন্যায়ালয়ক কেৱল "ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ যিকোনো আদালত বা ন্যায়াধীকৰণ" ৰ দ্বাৰা গৃহীত বা প্ৰদান কৰা যিকোনো ৰায়, ডিক্ৰী, শাস্তি বা আদেশৰ বিৰুদ্ধে আবেদন কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে, আৰু যিসময়ত বিবাদিত ৰায়সমূহ ঘোষণা কৰা হৈছিল সেই সময়ত হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয় ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ অন্তৰ্ভুক্ত নাছিল আৰু উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰাৰ কোনো ক্ষেত্ৰাধিকাৰ নাছিল ।

১৩৬নং অনুচ্ছেদটো এনেদৰে ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰি যে হায়দৰাবাদ ভাৰতৰ অংশ হোৱাৰ আগতে ঘোষণা কৰা ৰায় বা আদেশৰ ক্ষেত্ৰত এই অনুচ্ছেদটো প্ৰযোজ্য হ'ব আৰু অনুমানৰ ভিত্তিত আপীলৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰিব পাৰি, কেৱল এই কাৰণেই যে সংবিধান বলবৎ হোৱাৰ সময়ত আবেদনকাৰীসকলৰ হায়দৰাবাদৰ ন্যায়িক সমিতিৰ ওচৰত আবেদন কৰাৰ অধিকাৰ আছিল আৰু উচ্চতম ন্যায়ালয়ত

আবেদন কৰিব পৰাকৈ কোনো বিধানৰ ব্যৱস্থা নকৰাকৈয়ে সেই সমিতিখন বিলুপ্ত কৰি আবেদনকাৰীসকলক এই অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত হৈছিল।

আপীল ক্ষেত্ৰাধিকাৰ (ফৌজদাৰী): ফৌজদাৰী বিবিধ আবেদন নং ৭১ৰ পৰা ৭৩লৈ চন ১৯৫০ ।

১৯৪৯ চনৰ ১২, ১৩ আৰু ১৪ ডিচেম্বৰ তাৰিখে হায়দৰাবাদৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা যি আদেশৰ জৰিয়তে আবেদনকাৰীসকলক হায়দৰাবাদৰ বিশেষ ন্যায়াধিকৰণে হত্যাৰ অপৰাধত দোষী সাব্যস্ত কৰি মৃত্যুদণ্ডৰ শাস্তি প্ৰদান কৰা ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে দাখিল কৰা আপীলসমূহ খাৰিজ কৰা হৈছিল, সেই আদেশৰ বিৰুদ্ধে উচ্চতম ন্যায়ালয়ত আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি বিচাৰি সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত এই আবেদনসমূহ দাখিল কৰা হৈছে । ৰায়টোত বস্তুগত তথ্য আৰু অধিবক্তাই প্ৰদৰ্শন কৰা যুক্তি প্ৰকাশিত হৈছে।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰে- ডি. এন. প্ৰিত আৰু তেওঁক সহযোগ কৰে -কে. বি. আস্থানা, ডেনিয়েল লতিফি, ভাৱা শিৱ চৰণ সিং আৰু এ.এছ.আৰ. চাৰী।

উত্তৰদাতাৰ হৈ যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰে- ভাৰতৰ এটৰ্নী জেনেৰেল এম. চি. ছেতলৱাদ আৰু ৰাজা ৰাম আয়াৰ আৰু তেওঁলোকক সহযোগ কৰে জি. এন. যোশী ।

১৯৫০ চনৰ ১৪ ডিচেম্বৰত আদালতৰ ৰায়দান প্ৰদান কৰা হৈছিল-

মুখ্য ন্যায়াধীশ কানিয়া- ভাৰতীয় সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত উচ্চতম ন্যায়ালয়ত আবেদন কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি বিচাৰি এই তিনিখন ফৌজদাৰী বিবিধ আবেদন দাখিল কৰা হৈছে।

সকলোকেইজন অভিযুক্তক কমিউনিষ্ট দলৰ সদস্য হোৱাৰ লগতে হায়দৰাবাদত বিদ্যমান চৰকাৰখনক হিংসাত্মক পন্থা অবলম্বন কৰি উৎখাত কৰা আৰু তাৰ ঠাইত এক সাম্যবাদী শাসন প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ নীতিৰ সৈতে সম্পৰ্কিত হোৱাৰ অভিযোগ আৰোপ কৰা হৈছিল। অভিযোগ কৰা হৈছিল যে তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ কমিউনিষ্ট সংগঠনৰ বাবে ধন দাবী কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ দাবী পূৰণ নকৰা বাবে গাওঁৰ কেইজনমান বাসিন্দাক ১৯৪৮ চনৰ ২১ ছেপ্টেম্বৰত অপহৰণ কৰি হত্যা কৰিছিল । তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে মহামান্য নিজামৰ কৰ্তৃত্বৰ অধীনত সামৰিক গৱৰ্ণৰে ঘোষণা কৰা নিয়মাৱলীৰ অধীনত স্থাপিত এক বিশেষ ন্যায়াধিকৰণত হত্যাকে আদি কৰি বিভিন্ন অপৰাধৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছিল আৰু ১৯৪৯ চনৰ ৯, ১৩ আৰু ১৪ আগষ্টত পৃথক পৃথক ৰায়দানৰ জৰিয়তে তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত কৰি মৃত্যুদণ্ডৰে দণ্ডিত কৰা হৈছিল। আবেদনকাৰীসকলে সেই ৰায়সমূহৰ বিৰুদ্ধে হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ত আপীল কৰিছিল, আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ে এই আপীলসমূহ ১৯৪৯ চনৰ ১২, ১৩ আৰু ১৪ ডিচেম্বৰত প্ৰদান কৰা ৰায়সমূহৰ দ্বাৰা খাৰিজ কৰিছিল। আবেদনকাৰীসকলে ১৯৫০ চনৰ ২১ জানুৱাৰীত হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ ন্যায়িক সমিতিৰ ওচৰত আপীল কৰাৰ বাবে এখন প্ৰমাণপত্ৰৰ বিচাৰি উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন জনাইছিল। এইটো প্ৰতীয়মান হয় যে মহামান্য নিজামে ১৯৪৯ চনৰ ২৩ নৱেম্বৰত এখন আজ্ঞাপত্ৰ (*firman*) জাৰি কৰি কৈছিল যে ভাৰতৰ প্ৰস্তাৱিত সংবিধান হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ বাবে উপযুক্ত আৰু তেওঁ ইয়াক হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰো সংবিধান হিচাপে আৰু হায়দৰাবাদক প্ৰথম অনুসুচিৰ 'খ' খণ্ডৰ অন্যতম ৰাজ্য হিচাপে মানি লৈছিল ।

১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীত ভাৰতৰ সংবিধানখন ভাৰত ৰাষ্ট্ৰ আৰু 'খ' খণ্ডৰ ৰাজ্যসমূহৰ বাবে প্ৰযোজ্য কৰা হয় । মূলতঃ হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ প্ৰিভি কাউন্সিলৰ ন্যায়িক সমিতিলৈ আবেদন কৰিবলৈ অনুমতিৰ বাবে প্ৰমাণপত্ৰ বিচাৰি দাখিল কৰা আবেদনবোৰ আদালতৰ অনুমতি সাপেক্ষে সংশোধন কৰা হৈছিল, আৰু ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৪নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত দাখিল কৰিব পৰা আবেদনত পৰিণত কৰা হৈছিল। হায়দৰাবাদৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এখন খণ্ড বিচাৰপীঠে আবেদনসমূহ বিবেচনা কৰিছিল আৰু সেইবোৰ এই ভিত্তিত নাকচ কৰিছিল যে এনে আবেদন ১৩৪নং অনুচ্ছেদৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত নপৰে আৰু লগতে ঘোষণা কৰিছিল যে আবেদনকাৰীসকলে বিচৰা ধৰণে প্ৰমাণপত্ৰৰ দিয়াৰ বাবে এই আবেদনসমূহৰ গুণাগুণ অভাৱ । আবেদনকাৰীসকলে এতিয়া ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত ১৯৪৯ চনৰ ১২,১৩ আৰু ১৪ ডিচেম্বৰৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতিৰ বিচাৰি এই আদালতত তেওঁলোকে আবেদন দাখিল কৰিছে।

বিবেচনাৰ বাবে দুটা প্ৰশ্ন উত্থাপন হয়। প্ৰথমটো হল গোচৰটোৰ পৰিস্থিতিত ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত কোনো আবেদন উচ্চতম ন্যায়ালয়ত দাখিল কৰিব পাৰি নে, আৰু দ্বিতীয়টো হল, তথ্যসমূহ বিবেচনা কৰি, যদি আবেদনসমূহ গ্ৰহণ কৰাৰ অধিকাৰ আছে, তেন্তে আদালতে বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰাটো উচিত নে। প্ৰথম প্ৰশ্নটো ভাৰতৰ সংবিধানৰ প্ৰাসংগিক অনুচ্ছেদসমূহৰ প্ৰণয়নৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। অনুচ্ছেদ ৩৭৪(৪)-ৰ অধীনত, এই সংবিধান বলবৎ হোৱাৰ দিনাৰে পৰা প্ৰথম অনুসূচীৰ খ- খণ্ডত নিৰ্দিষ্ট কৰা এখন ৰাজ্যত প্ৰিভি কাউন্সিল হিচাপে কাম কৰা কৰ্তৃপক্ষৰ কৰ্তৃত্ব সেই ৰাজ্যৰ ভিতৰৰ যিকোনো আদালতৰ ৰায়, ডিক্ৰী বা আদেশৰ বিৰুদ্ধে বা ইয়াৰ সন্দৰ্ভত আপীল আৰু আবেদনসমূহ গ্ৰহণ আৰু নিষ্পত্তি

কৰাটো বন্ধ হৈ পৰে, আৰু সেই দিনাৰে পৰা উক্ত কৰ্তৃপক্ষৰ অধিনত চলি থকা সকলো আপীল আৰু অন্যান্য বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া উচ্চতম ন্যায়ালয়লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয় আৰু সেইবোৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা নিষ্পত্তি কৰিব লাগিব। এই উপ-ধাৰাই এনেদৰে হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ প্ৰিভি কাউন্সিলৰ অধিকাৰক বিলুপ্ত কৰে আৰু ভাৰতৰ সংবিধান বলৱৎ হোৱাৰ পিছত সেই সংস্থা আৰু ইয়াৰ অধিকাৰ সম্পূৰ্ণৰূপে বন্ধ হৈ পৰে। আমাৰ সন্মুখত থকা তথ্যসমূহৰ ওপৰত, এইটো স্পষ্ট যে যিহেতু হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এই ৰায়সমূহৰ সন্দৰ্ভত কোনো বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া বা আপীল বাতিল হোৱাৰ পূৰ্বে হায়দৰাবাদ প্ৰিভি কাউন্সিলৰ আগত বিচাৰাধীন হৈ থকা নাছিল, সেয়েহে এই উপ-ধাৰাটো কাৰ্যকৰী কৰি উচ্চতম ন্যায়ালয়লৈ কোনো বিষয় স্থানান্তৰ কৰা হোৱা নাছিল।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ যুক্তি দিয়া হৈছিল যে ১৯৫০ চনৰ ২৫ জানুৱাৰীত হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ প্ৰিভি কাউন্সিলত আবেদন কৰিবলৈ অনুমতি প্ৰদান কৰা প্ৰমাণপত্ৰৰ বাবে হায়দৰাবাদৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন কৰাৰ অধিকাৰ তেওঁলোকৰ আছিল। দৰাচলতে এনেধৰণৰ আবেদন সেই দিনটোত বিচাৰাধীন হৈ আছিল। সেয়েহে যুক্তি দিয়া হৈছিল যে ১৯৫০ চনৰ ২৫ জানুৱাৰীত যি আপীল কৰাৰ অধিকাৰ আছিল, ভাৰতৰ সংবিধানক হায়দৰাবাদ ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য কৰি তোলাৰ ফলত সেই অধিকাৰক অন্তৰ্নিহিতভাৱে কাঢ়ি নিব নোৱাৰি । এইটো উল্লেখ কৰা হৈছিল যে দোষী সাব্যস্তকৰণৰ ক্ষেত্ৰত আবেদন কৰাৰ অধিকাৰ থকা বা প্ৰমাণপত্ৰৰ বাবে আবেদন দাখিল কৰাৰ সময় থকা সকলো ব্যক্তি, লগতে যিসকল ব্যক্তিৰ এনে প্ৰমাণপত্ৰৰ বাবে হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ত দাখিল কৰা আবেদনৰ বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়া চলি আছিল, যিবোৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ত কামৰ বোজা অধিক হোৱা বাবে নিষ্পত্তি কৰা হোৱা নাছিল, তেওঁলোকে উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন কৰাৰ অধিকাৰ হেৰুৱাব যদি ১৩৬নং অনুচ্ছেদক এনেদৰে ব্যাখ্যা কৰা

নহয় যে ই ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়লৈ আবেদন কৰাৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰে । ৰাজ্যৰ হৈ যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰা এটৰ্ণী জেনেৰেলে আঙুলিয়াই দিছিল যে যদি ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ ওপৰত এক বিস্তৃত ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হয় তেন্তে ই এনে বিপদৰ সন্মুখীন হোৱা ব্যক্তিসকলক ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত অনুমতি বিচাৰি আবেদন কৰিবলৈ অনুমতি দিয়াৰ উপৰিও আন কেইবাটাও অধিকাৰৰ সৃষ্টি কৰিব। এনে অধিকাৰ কেৱল ফৌজদাৰী গোচৰতহে নহয়, দেৱানী গোচৰতো উদ্ভৱ হব আৰু আবেদন কৰিবলগীয়া সময়ৰ কোনো সীমাবদ্ধতা অবিহনে সেইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিব, যাৰ ফলস্বৰূপে পুৰণি ৰায়সমূহৰ ওপৰতো প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিব পাৰিব । তদুপৰি, অনুচ্ছেদ ১৩৬ৰ বিস্তৃত ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হয়, তেন্তে যিবোৰ ৰাজ্যত প্ৰিভি কাউন্সিলৰ দৰে কোনো আদালত নাছিল, যিবোৰত উক্ত ৰাজ্যৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে আপীল কৰিব পাৰি, সেই ৰাজ্যসমূহত যিবোৰ ৰায় চূড়ান্ত ৰায় আছিল, সেইবোৰ ৰায়ো আপীলৰ বিষয় হব যদিও এনে কোনো আপীল আগতে দাখিল কৰা নাছিল । সেয়েহে যুক্তি দিয়া হৈছিল যে- আবেদনকাৰীসকলে উত্থাপন কৰা যুক্তি যে সুবিধাৰ কাৰণে ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰিব লাগে সেইটো তেওঁলোকৰ পক্ষে নাযাবাও পাৰে। বলিষ্ঠভাৱে যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছিল যে এইটো বিষয়টোৰ প্ৰতি এক সম্পূৰ্ণ ভুল দৃষ্টিভংগী । সংবিধানৰ অনুচ্ছেদবোৰৰ পোনপটীয়া আৰু সাধাৰণ অৰ্থ বিবেচনা কৰিব লাগে আৰু ইয়াত অপ্ৰয়োজনীয় জটিলতা থকা গোচৰবোৰ যোগ কৰিব নালাগে। জটিল গোচৰবোৰৰ বাবে বেয়া আইন বনাবলৈ অনুমতি দিয়া উচিত নহয়। আমাৰ মতে, এটৰ্ণী জেনেৰেলৰ এই যুক্তি সঠিক। সাংবিধানিক ভাষাৰ প্ৰকৃত অৰ্থ ব্যাখ্যাৰ ক্ষেত্ৰত জটিলতা এটা কাৰক হ'ব দিব নালাগে। সেয়েহে জটিলতাৰ বিবেচনা নিৰ্বিশেষে অনুচ্ছেদসমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰা উচিত।

এই গোচৰৰ তথ্যৰ ওপৰত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ বিশেষ অনুমতি প্রদান কৰাৰ অধিকাৰ আছে নে নাই সেইটো সিদ্ধান্ত লবলৈ হলে ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৩, ১৩৪, ১৩৫ আৰু ১৩৬নং অনুচ্ছেদ বিবেচনা কৰাটো প্ৰয়োজনীয়। ১৩৩নং অনুচ্ছেদত, সামগ্রিকভাৱে, দেৱানী বিষয়ত উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে প্রিভি কাউন্সিলত কৰা আপীলৰ ক্ষেত্ৰত দেৱানী কাৰ্যবিধিৰ পুৰণি বিধানসমূহ ৰখা হৈছে। ১৩৪নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত, এইটো বিধান আছে যে ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ফৌজদাৰী গোচৰত প্রদান কৰা যিকোনো ৰায়, চূড়ান্ত আদেশ বা শাস্তিৰ আদেশৰ বিৰুদ্ধে উচ্চতম ন্যায়ালয়ত আবেদন কৰিব লাগিব যদিহে উচ্চ ন্যায়ালয়ে .... (তাৰ পিছত তিনিটা আকস্মিক পৰিস্থিতি অনুসৰণ কৰক যাৰ অধীনত এনে আপীল কৰিব পাৰি)। ১৩৩নং অনুচ্ছেদতো "ভাৰতৰ ভূখণ্ডত" শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। ১৩৫ নং অনুচ্ছেদত ১৩৩ বা ১৩৪নং অনুচ্ছেদৰ ব্যৱস্থাসমূহ প্রযোজ্য নোহোৱা বিষয়সমূহৰ বাবে ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। ইয়াত বিধান আছে যে সংসদে আইনৰ দ্বাৰা অইন ব্যৱস্থা নকৰালৈকে, উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ যিকোনো বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰত অধিকাৰ আৰু ক্ষমতা থাকিব যত অনুচ্ছেদ ১৩৩ বা ১৩৪ৰ ব্যৱস্থাসমূহ প্রযোজ্য নহয়, যদি কোনো বিদ্যমান আইনৰ অধীনত এই সংবিধান বলবৎ হোৱাৰ ঠিক আগতে ফেডাৰেল আদালতে সেই বিষয়ৰ সৈতে সম্পৰ্কিত অধিকাৰ আৰু ক্ষমতা ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। এই অনুচ্ছেদটো সংবিধানত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল যাতে উচ্চতম ন্যায়ালয়ে অনুচ্ছেদ ১৩৩ আৰু ১৩৪ৰ অধীনত অন্তৰ্ভুক্ত নোহোৱা গোচৰবোৰত, যিবোৰৰ ক্ষেত্ৰত পূৰ্বৰ প্ৰচলিত আইনৰ অধীনত উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে আপীল আদি গ্ৰহণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ফেডাৰেল আদালতৰ অধিকাৰ আছিল। এইটো স্পষ্টভাৱে ফেডাৰেল আদালতে লাভ কৰা ক্ষেত্ৰাধিকাৰ ১৯৪৯ চনৰ প্রিভি কাউন্সিলৰ ক্ষেত্ৰাধিকাৰ বিলোপ আইনৰ অধীনত উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰাৰ এক ব্যৱস্থা । উল্লেখযোগ্য যে ১৯৪৯ চনৰ ১০

অক্টোবৰলৈকে ইতিমধ্যে উচ্চ ন্যায়ালয়ত বিচাৰাধীন হৈ থকা আপীলৰ বাহিৰে প্ৰিভি কাউন্সিলৰ আপীল গ্ৰহণৰ অধিকাৰ এই আইনৰ দ্বাৰা কাঢ়ি লোৱা হৈছিল। সেয়েহে ইতিমধ্যে বিচাৰাধীন হৈ থকা বা অনুচ্ছেদ ১৩৩ আৰু ১৩৪-ৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত নথকা আপীলসমূহৰ সন্দৰ্ভত বিধানৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিছিল। ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদত এই চৰ্তবোৰ আছে –

১৩৬.(১) "এই অধ্যায়ত উল্লেখ থাকক বা নাথাকক, উচ্চতম ন্যায়ালয়ে নিজৰ বিবেচনামতে ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ যিকোনো আদালত বা ন্যায়াধিকৰণে কোনো গোচৰত বা বিষয়ত জাৰি কৰা যিকোনো ৰায়, ডিক্ৰী, নিৰ্ধাৰণ, শাস্তি বা আদেশৰ বিৰুদ্ধে আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰিব পাৰে"।

(২) .... "

"ভাৰতৰ ভূখণ্ড" অভিব্যক্তিটো ১নং অনুচ্ছেদত এই ধৰণে সংজ্ঞায়িত কৰা হৈছেঃ-

"১. ভাৰতৰ ভূখণ্ডই সামৰি লব-

(ক) ৰাজ্যসমূহৰ গোটেই ভূখণ্ড (অৰ্থাৎ প্ৰথম অনুসূচীৰ খণ্ড-ক, খ আৰু গ-ত উল্লেখ থকা ৰাজ্যসমূহ),

(খ) প্ৰথম অনুসূচীৰ খণ্ড-ঘ ত নিৰ্দিষ্ট কৰা ভূখণ্ডসমূহ (অৰ্থাৎ আন্দামান আৰু নিকোবৰ দ্বীপপুঞ্জ) আৰু

(গ) অধিগ্ৰহণ কৰিব পৰা আন অঞ্চলসমূহ ।

বিবেচনাৰ কৰিব লগা প্ৰশ্নটো হল এই গোচৰৰ তথ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ আগতে হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা ৰায়, শাস্তি বা আদেশৰ বিৰুদ্ধে আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰিব পাৰে নে। মন কৰিবলগীয়া গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হল যে ১৯৪৯ চনৰ ১২,১৩ আৰু ১৪ ডিচেম্বৰত হায়দৰাবাদৰ আদালতসমূহে ৰায় ঘোষণা কৰিছিল কিন্তু সেই সময়ত উক্ত আদালতসমূহ ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ ভিতৰৰ আদালত নাছিল। আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ উত্থাপন কৰা যুক্তিটো হ'ল যে সংবিধানৰ সংকীৰ্ণ ব্যাখ্যা কৰিলে তেওঁলোকক এনে গুৰুত্বপূৰ্ণ আপীলৰ অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হ'ব যিবোৰ ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীত হায়দৰাবাদৰ মহামহিম নিজামে এক আজ্ঞাপত্ৰৰ দ্বাৰা হায়দৰাবাদ ৰাজ্যত ভাৰতৰ সংবিধান প্ৰযোজ্য হব বুলি দিয়া নিৰ্দেশৰ সময়ত তেওঁলোকৰ পদত থকা ব্যক্তিসকলক প্ৰদান কৰা হৈছিল, ইয়াত মতপোষণ কৰা হৈছে যে যিহেতু সংবিধানখনেই এই অধিকাৰসমূহৰ স্পষ্ট ৰূপৰেখা পৃঠককৈ দাঙি ধৰা নাছিল, ১৩৬নং অনুচ্ছেদক এই অধিকাৰসমূহ সামৰি লোৱা আৰু আবেদনকাৰীসকলক প্ৰদান কৰিবলৈ বহলভাৱে ব্যাখ্যা কৰা উচিত । আনহাতে, ইয়াৰ পিছত বিদ্বান এটৰ্নী জেনেৰেলে যুক্তি দিছিল যে প্ৰতিখন আইন সাধাৰণতে, অতীতৰ পৰিঘটনা সমূহৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োগ কৰাতকৈ ভৱিষ্যতৰ পৰিঘটনা আৰু কাৰ্য্যৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰয়োগ কৰা হয় । আপীল কৰাৰ অধিকাৰ এখন আইনে বিশেষভাৱে দিব লাগিব আৰু ই কেৱল এক পদ্ধতিগত অধিকাৰে নহয়। সেয়েহে যদি সংবিধানৰ অধীনত আপীলৰ কোনো অধিকাৰ নাই তেন্তে হায়দৰাবাদ ৰাজ্যত সংবিধান প্ৰয়োগৰ ফলত এনে অধিকাৰ অনুমানতে সৃষ্টি হোৱা বুলি ধৰিব নোৱাৰি । এই ক্ষেত্ৰত দিল্লী ক্লথ এণ্ড জেনেৰেল মিলছ লিমিটেড বনাম আয়কৰ আয়ুক্ত, দিল্লী আৰু অন্যান্য আৰু দ্য কলনিয়েল চুগাৰ ৰিফাইনিং কোম্পানীৰ

লিমিটেড বনাম ইৰভিং(.) গোচৰত দিয়া সিদ্ধান্তৰ ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ কৰা হৈছিল। ।

আমাৰ মতে, এই বিষয়ত এটৰ্ণী জেনেৰেলে প্ৰদৰ্শন কৰা যুক্তি সঠিক। বৰ্তমানৰ গোচৰত আইন প্ৰণয়ন কেৱল ভৱিষ্যতৰ কাৰ্য্যৰ বাবে বুলি ব্যাখ্যা কৰাৰ স্বাভাৱিক পদ্ধতিটো কিয় প্ৰত্যাহাৰ কৰিব লাগে তাৰ কোনো কাৰণ দেখা নাযায় । শ্ৰী প্ৰিটে যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছিল যে ৰাষ্ট্ৰই ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ ওপৰত দিব বিচৰা ব্যাখ্যাটোৰ বাবে দফাত "ইয়াৰ পিছত"("hereafter") শব্দটো সন্নিৱিষ্ট কৰাৰ প্ৰয়োজন হব, যাৰ কোনো ন্যায্যতা নাছিল। আমি এই যুক্তি গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰো কাৰণ, প্ৰাথমিকভাৱে, প্ৰতিখন আইন ভৱিষ্যতৰ কাৰ্য্যৰ বাবে আৰু আনকি "ইয়াৰ পিছত" শব্দটো ব্যৱহাৰ নকৰিলেও ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ ভাষাই একে অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে। এই গোচৰটোত মন কৰিবলগীয়া যে ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ পূৰ্বে মহামহিম নিজামৰ চৰকাৰখন এখন স্বাধীন ৰাজ্যৰ চৰকাৰ আছিল এই অৰ্থত যে হায়দৰাবাদ ৰাজ্যিক আদালতসমূহৰ সিদ্ধান্তসমূহৰ ওপৰত হস্তক্ষেপ কৰাৰ ভাৰতৰ কোনো আদালত বা লণ্ডনৰ প্ৰিভি কাউন্সিলৰ ন্যায়িক সমিতিৰ কোনো অধিকাৰ নাছিল। এনে এখন ৰাজ্যৰ আদালতৰ সিদ্ধান্তসমূহৰ ওপৰত হস্তক্ষেপ কৰাৰ বাবে ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ক অধিকাৰ প্ৰদান কৰিবলৈ, এনে এক নিৰ্দিষ্ট বিধানৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ প্ৰয়োজন যিয়ে এনে আদালতৰ সিদ্ধান্তসমূহৰ বিৰুদ্ধে কৰা আপীলৰ যথাযোগ্যভাৱে মোকাবিলা কৰাৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰে। এইটো সাধাৰণ কথা যে এনে ধৰণৰ কোনো স্পষ্ট বিধান নাই। আমাৰ দৃষ্টিত এনে কোনো প্ৰয়োজনীয় পৰিস্থিতি দেখা নাযায় যাক যুক্তিসঙ্গতভাৱে কৰা ব্যাখ্যাত এনে আপীলৰ অধিকাৰ অন্তৰ্নিহিতভাৱে দিয়া বুলি গণ্য কৰা উচিত। প্ৰকৃততে "ভাৰতৰ ভূখণ্ড" শব্দটোৱে ইয়াৰ বিপৰীত সিদ্ধান্তলৈ লৈ যায় । ১৩৬নং অনুচ্ছেদত ব্যৱহৃত

শব্দসমূহৰ অধীনত ৰায়দান বা শাস্তি প্ৰদান কৰা আদালতসমূহ ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ ভিতৰত আদালত হব লাগিব। ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ আগতে যি ভূখণ্ডত মহামহিম নিজামৰ চৰকাৰ ভূখণ্ড কেতিয়াও ভাৰতৰ ভূখণ্ডত অন্তৰ্ভুক্ত নাছিল, আৰু সেয়েহে ১৯৪৯ চনৰ ১২,১৩ আৰু ১৪ ডিচেম্বৰত মহামহিম নিজামৰ অন্তৰ্গত উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা ৰায় আৰু শাস্তি "ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ ভিতৰত এখন আদালতে প্ৰদান কৰা ৰায়" বুলি বিবেচনা কৰিব নোৱাৰি। কেৱল এই সৰু কথাটোৰ বাবে এনে লাগে যেন আবেদনকাৰীসকলৰ যুক্তি বিফল হবই ।

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ শ্ৰী প্ৰিটে যুক্তি দেখুৱাইছিল যে যদি এনে ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হয়, তেন্তে বোম্বাই প্ৰদেশৰ ভূখণ্ডকো ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ প্ৰভাৱৰ পৰা বাদ দিব পাৰি। অৱশ্যে ইয়াৰ উত্তৰটো হ'ল যে দেৱানী আৰু ফৌজদাৰী দুয়োটা বিষয়ৰ গোচৰত বোম্বাইৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে আপীল দাখিল কৰাৰ অধিকাৰ ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ আগতেও দেৱানী কাৰ্য্যবিধি, ফৌজদাৰী কাৰ্য্যবিধি আৰু ৰাজ্যৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ লেটৰ্চ্ছ অব্ পেটেন্টৰ অধীনত বিদ্যমান আছিল। পূৰ্বতে বিদ্যমান থকা প্ৰিভি কাউন্সিলৰ ন্যায়িক সমিতিলৈ আপীল কৰাৰ এনে অধিকাৰ উপযুক্ত আইনৰ দ্বাৰা ফেডাৰেল আদালতলৈ আৰু অৱশেষত ১৩৫নং অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা উচ্চতম ন্যায়ালয়লৈ স্থানান্তৰিত কৰা হৈছিল। সেয়েহে আমি ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ সঠিক ব্যাখ্যা বুলি বিবেচনা কৰা ব্যাখ্যাৰ দ্বাৰা বোম্বাই উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে আপীল কৰাৰ অধিকাৰ কাঢ়ি লোৱাটো নুবুজায় । এইটো সঁচা যে ১৩৬নং অনুচ্ছেদত ব্যৱহাৰ কৰা শব্দবোৰৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, যি এক বিস্তৃত অৰ্থ বহন কৰিব পাৰে, উচ্চতম ন্যায়ালয়ত আপীল কৰাৰ অনুমতি বিচাৰি আবেদন কৰাৰ অধিকাৰ কেৱল উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তৰ ক্ষেত্ৰতে নহয়, অন্যান্য ন্যায়াধিকৰণৰ সিদ্ধান্তৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰদান কৰা হয়। যদি সেই গুৰুত্বপূৰ্ণ অধিকাৰটো ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ আগতে উপলব্ধ নাছিল, তেন্তে

১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ দ্বাৰা নতুনকৈ প্ৰদান কৰা বুলি বৈধভাৱে ধৰিব পাৰি আৰু আৰু এনে ব্যাখ্যাই কোনো 'বিসঙ্গতি' সৃষ্টি নকৰে। আমাৰ মতে, যিহেতু এই গোচৰ সমূহৰ সকলোবোৰ বিষয়ত হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল আৰু শাস্তি প্ৰদান কৰিছিল, যিখন উচ্চ ন্যায়ালয় মহামান্য নিজামৰ ভূখণ্ডৰ অধিনত আছিল কিন্তু ১৯৫০ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ আগতে ভাৰতৰ ভূখণ্ডৰ অন্তৰ্ভুক্ত নাছিল, আৰু যিহেতু সংবিধান বলৱৎ হোৱাৰ আগতে সেই ৰায়সমূহ প্ৰদান কৰা হৈছিল, সেই ৰায়সমূহ ১৩৬ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত উচ্চতম ন্যায়ালয়ত আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি বিচাৰিব পৰা ৰায়সমূহৰ শ্ৰেণীৰ ভিতৰত অন্তৰ্ভুক্ত নহয়। এইটো স্পষ্ট যে এনেধৰণৰ ৰায় ভাৰতৰ সংবিধানৰ ১৩৫নং অনুচ্ছেদৰ অধীনৰো অন্তৰ্ভুক্ত নহয়।

আমাৰ মতে সংবিধানৰ ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এনে ৰায়ৰ বিৰুদ্ধে আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতিৰ বাবে এই আবেদনসমূহ গ্ৰহণ কৰাৰ কোনো ক্ষেত্ৰাধিকাৰ এই আদালতৰ নাই। আবেদনকাৰীসকলৰ দৰে গোচৰবোৰ সেয়েহে ১৩৪, ১৩৫ বা ১৩৬নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত অন্তৰ্ভুক্ত নহয় আৰু সেয়েহে বৰ্তমান প্ৰচলিত আইনৰ ব্যৱস্থাত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে তেওঁলোকক সহায় প্ৰদান কৰিবলৈ অক্ষম । সংবিধানত এনে সকাহৰ ব্যৱস্থা কৰাত ত্ৰুটি হোৱাটো উচ্চতম ন্যায়ালয়ে সংশোধন কৰিব নোৱাৰে আৰু ধাৰণা কৰিব পাৰে যে ১৩৪, ১৩৫ বা ১৩৬ নং অনুচ্ছেদৰ শব্দৰ দ্বাৰা স্পষ্টভাৱে নিশ্চয়তা প্ৰদান নকৰা কোনো অধিকাৰক্ষেত্ৰকে নিজৰ অধিকাৰক্ষেত্ৰ বুলি ধৰি লোৱাটো উচ্চতম ন্যায়ালয়ে আইন প্ৰণয়নৰ সমান হ'ব, যিটো কেতিয়াও ইয়াৰ কৰিবলগীয়া কাৰ্য্য নহয় । ওপৰোক্ত পৰিস্থিতিসমূহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এই আবেদনসমূহ নাকচ কৰা হয়।

আবেদনসমূহ খাৰিজ কৰা হল ।

আবেদনকাৰীসকলক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে: আই. এন. শ্ৰফ।

উত্তৰদাতাসকলক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে: পি. এ. মেহতা।

অনুবাদকঃ- সুচেনজিৎ বায়ন, জেষ্ঠ অনুবাদক ।

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

(“স্থানীয় ভাষালৈ অনুদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাবে অন্য ক্ষেত্ৰত অনুদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ’ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হ’ব।”)